

Дуркало А.
*студентка юридичного факультету
Західноукраїнського національного
університету.
Науковий керівник: к.ю.н., доцент,
доктор права Українського вільного
університету, професор кафедри теорії
права та конституціоналізму ЗУНУ,
почесний професор університету,
Заслужений юрист України,
академік Академії політико-правових наук
Кравчук М. В.*

ПРАВОВА ДЕРЖАВА І ПРИНЦИПИ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА. ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ

Постановка проблеми. Правова держава вважається найвищим досягненням людства, оскільки держава, яка правовими методами забезпечує захист та реалізацію прав і свобод людини та громадянина є осередком прояву гуманізму, порядку, людяності. Слушно зазначив М. В. Кравчук у своїй навчальній розробці: «Побудову правової держави визначено як одне із основних стратегічних завдань у платформах і програмах переважної більшості і політичних течій, і партій в Україні» 1, с. 172].

Правова держава являється найкращим осередком виникнення, розвитку та функціонування принципу верховенства права, тому пізнання правової держави є надзвичайно важливим аспектом, оскільки в процесі його вивчення в громадян збільшується правосвідомість та правова культура, а вони є невід'ємною складовою виникнення, розвитку та функціонування правової держави.

Стан дослідження. Наукове опрацювання даної теми висвітлили такі вчені: С. М. Абашин, Ф. В. Бабаєв, О. М. Головаченко, А. А. Гриценко, В. М. Гусєв, О. С. Євтушенко, М. В. Кравчук, Л. В. Коваль, Г. В. Назаренко, Р. В. Пашинський, О. В. Петришин.

Мета дослідження. Розкриття інституту правової держави, як основного осередку виникнення, розвитку та при цьому функціонування принципу права.

Предмет дослідження. Правова держава і принцип верховенства права та їх взаємозв'язок між собою.

Об'єкт дослідження є державо – та правотворчі процеси України.

Виклад основного матеріалу. На думку К. Сінявського: «Ідея правової держави має під собою давнє історичне підґрунтя» [3, с. 1]. За своєю природою людина – соціальна істота і тому прагне знаходитися між її подібними індивідами. Похідним від цього є різноманітні людські організації, які з певним проміжком часу досягли надзвичайно масштабного рівня. Якщо судити по хронологічній послідовності, то різновидами таких організацій є сім'я, рід, союз родів, плем'я, союз племен і закінчуючи самою державою.

Держава – політико – територіальна організація влади зі своїм суверенітетом, народом, правовою системою, системою законодавства, політичними курсами, яка не співіснує з громадянами а лише взаємодіє з ними.

Слушно підкреслив М. В. Кравчук: «Держава – це особлива політико-територіальна організація, що володіє суверенітетом, спеціальним апаратом управління і примусу й здатна надавати своїм велінням загальнообов'язкової сили для всього населення країни, яка створюється для керівництва суспільством і виконання загальносуспільних справ» [1, с. 47].

Кожна держава має свій статус, тобто соціальна, капіталістична, демократична, федеративна, унітарна тощо. Згідно з Конституцією України: « Україна є суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава» [2]. Особливу увагу слід акцентувати над терміном «правова», оскільки правова держава вважається найвищим досягненням людства, тому що правова держава є державою де права та свободи людини забезпечуються та охороняються правовими засобами. Правова держава і є правовою, оскільки вона дотримується таких провідних ознак:

По – перше, розподіл влади на законодавчу, виконавчу та судову, задля протидії узурпації влади;

По – друге, велика роль судової гілки влади в житті суспільства;

По – третє, взаємна відповідальність держави перед особою та особи перед державою;

По – четверте, незалежність судової гілки влади від двох інших гілок влади;

У даному випадку чітко проявляються спільні риси принципу права з правовою державою. Загалом правильніше зазначити, що правова держава і є осередком реалізації принципу верховенства права. На думку науковців принципи права це провідні засади, ідеї, які в логічному розумінні розкривають внутрішній зміст соціального інституту. Принцип верховенства права є різновидом загальних принципів права, який передбачає той фактор, що право являється основним регулятором суспільних відносин, а кожен суб'єкт права зобов'язаний здійснювати свою життєдіяльність відповідно до приписів правового закону, як основного джерела права.

М. В. Кравчук акцентує увагу на позиції М.І. Козюбри, який зазначив: «залишається безсумнівним той факт, що утвердження верховенство права і функціонування правової держави можливі за умов, коли в суспільстві послідовно і неухильно втілюються в життя такі вимоги: «Природні, невід'ємні та невідчужувані права і свободи людини набувають вирішального значення у відносинах між нею і державною владою; принцип розподілу влади, який передбачає існування відносно самостійних і незалежних одна від одної різновидів (напрямів) влади законодавчої, виконавчої, судової і встановлення між ними таких взаємовідносин, які унеможливили б узурпацію всієї державної влади або більшої її частини в руках одного органу держави (навіть якщо цей орган є колегіальний і обраний демократичним шляхом), а тим більше в руках однієї особи; верховенство Конституції одна з вирішальних складових верховенства права і правової держави»» [4, с. 40].

Тож, який дотичний зв'язок між цими двома важливими правовими явищами? Правова держава є осередком найефективнішого виникнення, розвитку та функціонування права. Принцип права є результатом ефективної регламентації нормами права суспільних відносин. Таким чином можна зазначити, що держава, яка набула чи набуває статус правової, то це держава в якій процвітає принцип верховенства права, тобто право являється

основним регулятором суспільних відносин, а також основним методом забезпечення захисту прав, свобод людини та громадянина.

Висновки. Підсумовуючи вище зазначену аргументацію можна зробити висновок, що правова держава, як і принцип верховенства права є двома важливими правовими явищами, які тісно взаємопов'язані, оскільки правова держава – держава в якій панує право, а принцип верховенства права – це панування права в сфері суспільних відносин щодо їх регламентації.

Список використаних джерел

1. Кравчук М. В. Теорія держави і права(опорний конспекти) : Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. 3-є вид., змін. й доп. Тернопіль: ЗУНУ , 2020. 524 с.

2. Конституція України : від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР : станом на 1 січ. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 02.05.2024).

3. Сінянський К. Правова держава : thesis. 2009. URL: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/16341> (дата звернення: 02.05.2024).

4.—Кравчук М.В. Актуальні проблеми правознавства: Сутність правової держави та основні напрямки її побудови в Україні: теоретико-правове дослідження. *Актуальні проблеми правознавства. 2023. №4. С.37-44.*

Левочко А.

*студентка юридичного факультету
Західноукраїнського національного
університету.*

*Науковий керівник: к.ю.н., доцент, доцент
кафедри права та конституціоналізму ЗУНУ
Подковенко Т.О.*

СПІВВІДНОШЕННЯ НОРМ ПРАВА І НОРМ МОРАЛІ: ОСНОВНІ АСПЕКТИ ВЗАЄМОДІЇ

Постановка проблеми. Співвідношення норм права і норм моралі є досить цікавим та дискусійним питанням. Протягом століть на цю тему написано багато праць, але вона і надалі залишається актуальною. Міркування про співвідношення права та моралі були пов'язані з пошуком міцніших і глибших основ права, його створення та критеріїв обґрунтування й оцінки права та його функції в державному житті. Взаємозв'язок між правом і мораллю становить інтерес для багатьох наук, зокрема етики, філософії права, теорії права, історії політичних і правових учень, політології тощо.

Виклад основного матеріалу. Правова діяльність не є і не може бути морально нейтральною сферою. Встановлення і застосування права, стан і умови, а також конкретні результати діяльності у різних сферах суспільного життя залежать від аксіології, від панівних у даному суспільстві поглядів та етичних установок. Терміни «мораль» і «етика» є неоднозначними і складними для визначення.